

CSADI LADISLAV

GONDOLATTÉRKÉPEK A TANÍTÁSBAN

MI AZ A GONDOLATTÉRKÉP VAGY ELMETÉRKÉP?

A gondolattérkép egy effektív munkaeszköz, amely egy választott gondolat kör vizuális, könnyebben feldolgozható megjelenítése. A gondolattérkép eredeti angol megnevezése a Mind Map, mely kitalálója Tony Buzan angol író és oktatási tanácsadó volt, aki a jegyzetelési és a tanulási módszerek hatékonyabbá tételével foglalkozott (Bednárík, Pakainé Kováts, 2015).

Ez a technika kiválóan fejleszti a kreatív és az analitikus gondolkodást, javítja a memóriát és segít a problémák megoldásában. A módszer a jobb és a bal agyfélteke összekapcsolására épül. Célja a hatásosabb gondolkodás és az agy ebbe való nagyobb fokú bekapcsolása. A bal agyfélteke a logikus és fogalmi gondolkodás hordozója, amely felelős a szavak és számok használatáért, és segítségével képesek vagyunk a dolgok analizálására. Ezzel ellentétben a jobb agyfélteke biztosítja a képzeletet, az álmódosítást, a térben való tájékozódást és regisztrálja a színeket, ritmusokat. Ennek tükrében mondhatjuk, hogy a bal agyfélteke a logikus, míg a jobb agyfélteke a kreatív és intuitív részünk. A sikeres emberek, elsősorban azok, akik alkotnak, problémamegoldással foglalkoznak, képesek egyforma arányban használni mind a két agyféltekéjüket.

Agyunk nem egysíkú, hanem kapcsolatokat keresve gondolkodik. Ennek okán képesek vagyunk kitalálni végtelen mennyiségű megoldást a problémamegoldás során és több gondolatmenetet folytatni. Ebből kifolyólag a gondolattérkép hasznos módszernek bizonyul a jegyzetelésben is. Tony Buzan, az elmetérképezés kitalálója így hasonlítja össze a hagyományos jegyzetelést a gondolattérképpel: a hagyományos jegyzetelés lineárisan történik, általában egyszínű, szóalapú, körülhatárolt, rendezetlen, felsorolt logikát tartalmaz és körülhatárolt. Míg a gondolattérkép segítségével készített jegyzet több szempontot tud figyelembe venni, színes, szavakat és képeket is tartalmaz, a benne található logika társítva van, többdimenziós és elemző (Buzan, 2019). Gyarmathy Éva egy cikkben így ír a gondolattérkép és a tanulás kapcsolatáról: „A tanulási módszerek szakértői már régen kimutatták, hogy az aktív, személyes részvétel segít ébren maradni. Erősen segíti a tanulást, ha az egyén saját gondolataira fordítja le a tanulnivalót. Ha saját gondolatainkhoz kapcsoljuk a tanulnivalót, akkor saját útjaink mentén helyezük el, saját asszociációink szerint raktározzuk el, és saját rendszerünkben tároljuk. Így előhívás esetén széles autópályán száguldhathunk a szükséges tudásért” (Gyarmathy, E. 2001).

A módszer megalkotója így fogalmazott a gondolattérképről: „Az elmetérképek elemző jellegűek abból a szempontból, hogy bármilyen probléma megoldására alkalmazhatjuk őket. A képzetársítás logikájának használatával egészen a téma mélyéig lenyúlhatunk. Segítenek, hogy tágabb képet kapjunk mindenről. Továbbá a szavak és képek összehasonlításával, valamint az emberi agyba beérkező logikai és kreatív információk kombinációjának tükrözésével ez a módszer a globalizált 21. század tökéletes eszköze” (Buzan, 2019).

A gondolattérkép egy összetett kép, mely egyszerre biztosítja az asszociációt, téri ingereket, csoportosítást és egészet alkot (Bednárík, Pakainé Kováts, 2015). Áttekintést nyújt a témában, amivel foglalkozunk, új információkat is szerezhetünk a segítségével, megbízható információraktárként szolgálhat, beindítja a képzeletünket és kreatív megoldásokra sarkall (Buzan, 2019). Tárgya egy központi téma, melyből karok ágaznak. Ezekon a karokon egy információ, szókapcsolat ül,

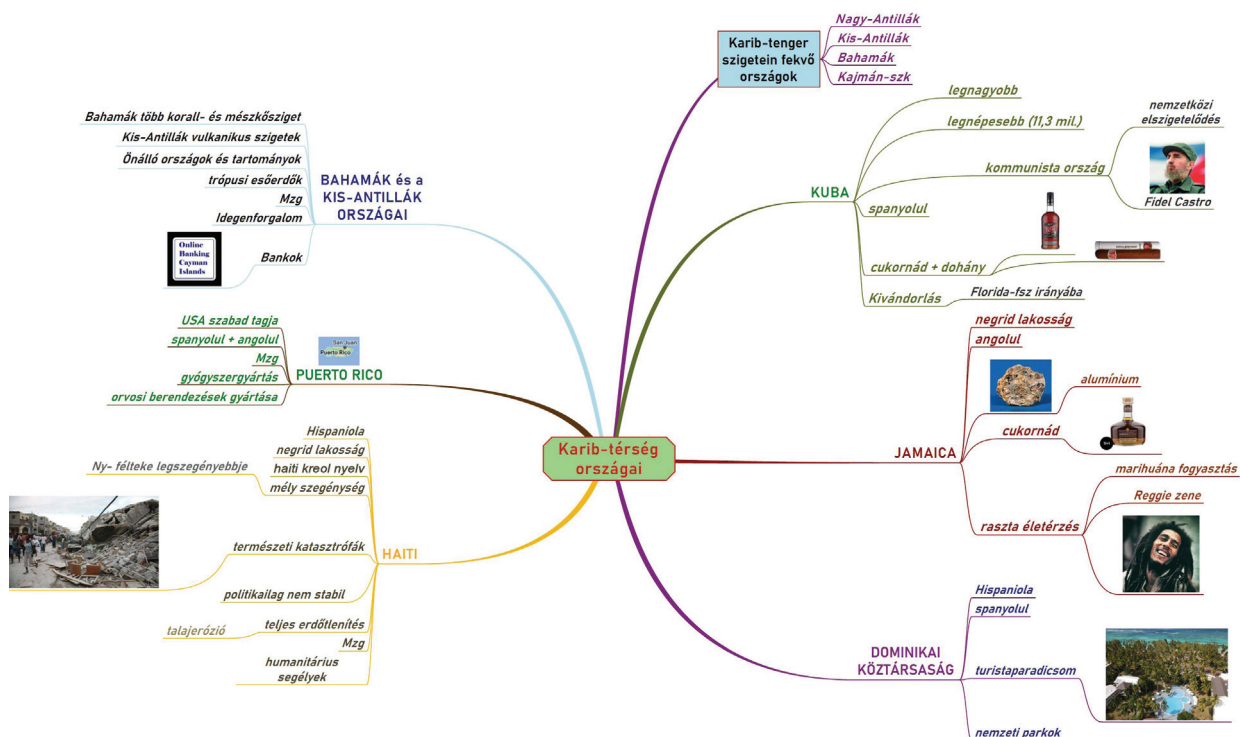

| Kép: <https://www.freepik.com>

amely szorosan a témához kötődik. Az elsődleges karok tovább ágaztathatók. Az információk megjelenhetnek szó vagy kép – ikon formájában is. Ezek egy szerkezetet alkotnak.

MI KELL A JÓ GONDOLATTÉRKÉP ELKÉSZÍTÉSÉHEZ?

1. Egy üres, fektetett papírlap. Legyen elegendő hely terjeszkedni.
2. A papír közepére írjuk fel a központi témát, vagy rajzoljunk egy képet, amely arra utal.
3. Használjunk színeket.
4. Használjunk képeket, jelképeket, kódokat és dimenziókat mindenhol a gondolattérképben belül.
5. Válasszunk megfelelő kulcsszavakat, melyeket különítsünk el a különálló karokon.
6. A gondolattérkép belülről kifelé szűküljön, tehát belül nagyobb betűket használjunk, mint a külső karokon.
7. Az ágak olyan hosszúak legyenek, hogy elérjen rajtuk a kulcsszó.
8. Használjunk kiemelést, nyilatkat, összekötő vonalakat, így kiemelhetjük a lényegesebb információkat és láthatóvá tehetjük a kapcsolatokat is.
9. Törekedjünk az áttekinthetőségre.

A gondolattérkép megalkotásába mindenki beleviheti a saját stílusát, ezért nincs két egyforma megoldás.

Ez a módszer jelentős eszközként szolgálhat az oktatásban is, hiszen megvilágítja a lényegét. Összpontosítást igényel, így a tanuló belemélyed az adott témába. Beindítja a gondolkodást, erősíti a szervezőképességet. Fejleszthetjük vele a tanulók szociális készségeit és képességeit, csoportos gondolkodásra és problémamegoldásra sarkallhatjuk őket.

A gondolattérképeket használhatjuk a tanításban mint kiegészítőket, például óra eleji ismétléshez, az óra végi összefoglaláshoz, vagy részfeladatként az óra során, de alkothatja az egész tanóra vázát is. Teljes mértékben elkészíthetik a diákok is, de adhatunk nekik előre elkészített vázát, melyek ők fejlesztenek tovább (kiegészítik rajzzal, jelekkel, nyilakkal, stb.). Kiváló eszköz az új téma felvezetéséhez is, amikor fel akarjuk mérni, hogy a tanulók milyen információkkal rendelkeznek már az adott témáról.

Tudjuk, hogy a földrajz egy komplex tantárgy, amely összeköttetést szolgáltat több tudományág között, így nagyon fontos benne az összefüggések megértése. Ebben nyújthat segíthet a diákoknak a gondolattérképes módszer. A cikk folytatásában bemutatunk néhány, már kipróbált gondolattérképet.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Bednárk, E. – Pakainé Kovács, J., (2015): *Problémamegoldás kreativitást ösztönző módszerekkel*. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, ISBN 978-963-334-269-5.
- Buzan, T. (2019): *Elmetérképezés mesterfokon*. Budapest, Bioenergetic Kiadó Kft., ISBN 978-963-291-329-2.
- Gyarmathy Éva (2001): *Gondolatok térképe. Tanítani*, 18–19. (108–115).